

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

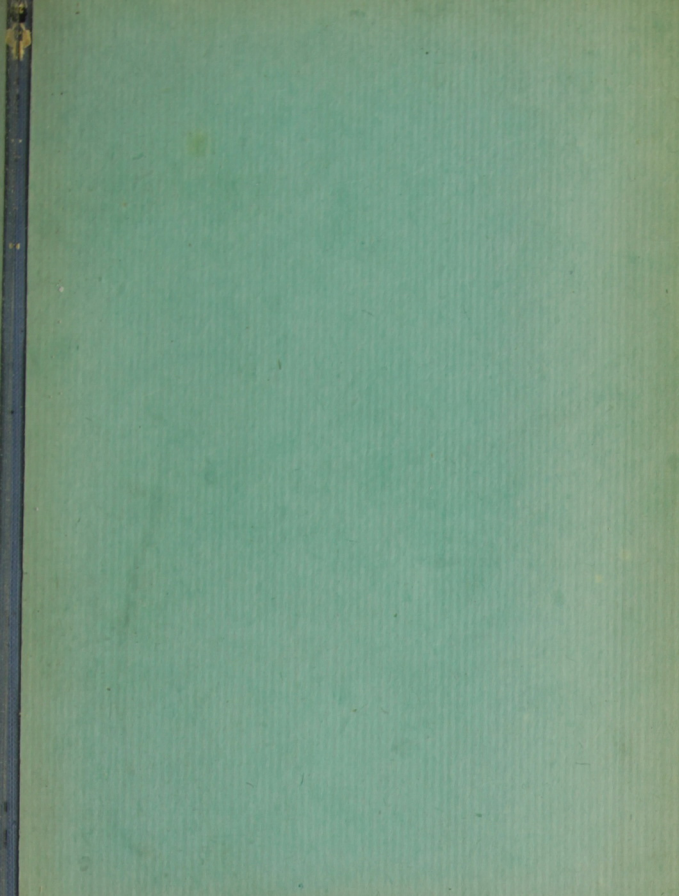
Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Am-1693

ՌԱԶՄԻ ՈՐԵՐ

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՈՐԴՆ. ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ԻՐՈՍԿՎԱ

1929

1871 43251

1871 43251

1871 43251

1871 43251

Арм.

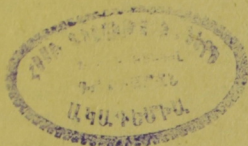
2-3168a

Ն. ՈԼԵՅՆԻԿՈՎ

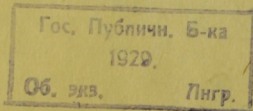
Am-1693

2-3168a

ՌԱԶՄԻ ՈՐԵՐ

Инв. № 20899

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՈՐԴՆ. ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ԻՐՈՍԿՎԱ, 1929

Ռուսերենից քարգմ. Ա. ԼՐԱՐՏԻՐՈՍԾԱՆ

Главлит № А 13547

Зак. № 2641.

Тираж 3000 экз.

Книжн. ф-ка Центральн. Изд-ва Народов СССР. Москва, Шлюзовая наб., 6.

ԲՈՅԼՇԵՎԻԿՅԱՆ ԳԱՐՆԻԶՈՆԸ

Հաստիկ սպան սեղանի առաջ նստած թերթում եր
թղթերը ու մոմոում.

— Կորչի պատերազմը, կորչի պատերազմը... Կորչի
պատերազմը... կորչի...

Նրա կողքին նստած մի ուրիշ սպա զարմանքով
հայացքը դեպի նա դարձրեց.

— Ի՞նչ ե պատահել ձեզ հետ, պորուչիկ: Բոյլշևիկ
եք զրվել:

— Վոչ, ուզոյուցիաներն եմ կարդում:

— Ի՞նչ ուզոյուցիաներ:

— Պետրոգրադի գարնիզոնի զորամասերի ուզոյու-
ցիաները: Սրիկաներ: Կուվել չեն ուզում: Յեմ բոլորը,
ինչպես մեկ մարդ, բոյլշևիկներ են:

Այդ խոսակցութիւնը տեղի յեր ունենում Պետրո-
գրադի ռազմական շրջանի շենքում:

— Անցյալ շաբաթ, — շարունակում եր հաստիկը, —
գեներալ Չերեմիսովը հայտնեց Կերենսկուն՝ «յեթե
դուք Պետրոգրադի գարնիզոնը չցրեք, յես կհեռա-
նամ»:

— Իսկ կերենակին ի՞նչ ասաց:

— Պարզ ե թե ինչ: Այդ անիծյալ զարնիզոնը նրան ել ե զգվեցրել: Բայց միայն շների պատգամավորների խորհուրդն ե խանգարում:

Սպան վառեց պապիրոսը և ավելացրեց.

— Սակայն այժմ, թվում ե՝ մոտ ե: Յերեկ ժամանակավոր կառավարությունը վորոշեց Պետրոգրադի զինվորներին ուղարկել Ֆրոնտ և ցրել նրանց այլ քաղաքներում: Կտեսնես, նրանք բունտ կսարքեն:

— Իսկ այստեղ նրանք վճռքան են:

— Վաթսուն հազար ձրիակերներ:

Այդ միջոցին հաստիկին մոտեցավ ադյուտանտը և ասաց.

— Պորուչիկ Կոիլով, ձեզ կանչում ե հրամանատարը:

Հաստիկ սպան վեր կացավ, ցած դրեց պապիրոսը և դուրս յեկավ սենյակից:

Տաս րոպե անց՝ նա վերադարձավ:

— Շնորհավորում եմ ձեզ! Տեսնում եք, յես իրավացի եյի, — ասաց նա: — Կառավարությունից հրամանատարը կարգադրություն ե ստացել զարնիզոնը Պետրոգրադից դուրս անել: Մենք այսօր այդ մասին հրաման ենք ուղարկում զարնիզոնի բոլոր զորամասերին:

Յեւ իրոք, շտաբը յերեկոյան ցրել եր արդեն հրամանը: Ահա թե ինչ եր ասվում հրամանում —

Դերմանացիք արդեն հեռու չեն,
Հեղափոխությունը վսանգի մեջ է: Անհրա-
ժեշտ է պաշտպանել Պետրոգրադի մոտակա կե-
տերը:

Իրա համար էլ Պետրոգրադի ռազմական շր-
ջանի շտաբը վորոշել է Պետրոգրադի գաւնիզոնի
մի մասը ուղարկել ժրոնս, իսկ մյուս մասը
վերականգնել յեւ ֆաղափից դուրս քերել:

ՀԵՂԱՓՈՒԱԿԱՆ ՇՏԱԲԸ

Շտաբի հրամանը կարդալով, մորուքավոր զինվորը
թքեց ու ասաց.

— Գրողը տանի!

Հետո նորից թքեց ու կրկնեց.

— Գրողը տանի: Մենք առանց շտաբի յեւ գիտենք,
թե ումնից պետք է պաշտպանել Պետրոգրադը:

Այդ կատարվում էր Ֆինլանդական գնդի զորանո-
ցում: Այնտեղ հենց նոր եյին ստացել հրամանը:

— Ապա թող փորձեն գաւնիզոնը հեռացնել: Մենք
նրանց ցույց կտանք!... — ասաց թելավոր մի զինվոր:

Զինվորները նստած եյին թախտերի վրա ու մույլ
փնթփնթում եյին:

Այդ միջոցին ներս մտավ մի սպա:

— Ազատ! — ասաց նա, թեեւ վոչ վոք նրա գալու
ժամանակ փողի չկանգնեց:

— Հրաման ե ստացված... — ասաց նա՝ վոչ վոքի վրա չնայելով: — Հրաման ե ստացված ֆրոնտ մեկնելու:

— Ի՞նքե՞ մեկնիր:

Սպան յետ քաշվեց դեպի դուռը.

— Յես, իհարկե, կգնամ... Յերբ շտաբը հրամայել ե:

— Մենք այդ շտաբը չենք ճանաչում, — վրա բերեց զինվորներից մեկը: — Այնտեղ բազմել են գեներալներն ու գնդապետները, իսկ մերոնցից, շարքավորներից չկան: Ահա և նրանք ել կարգադրում են: Մեզ պետք ե այլ շտաբ...

— Ճիշտ ե, — հաստատեց միրուքավորը: — Հարկավոր ե այնպիսի շտաբ, ուր կարգադրի մեր հարազատ զինվորը:

Սպան մի քայլ յետ քաշվեց.

— Շտաբը ժամանակավոր կառավարության կամքն ե կատարում... — սկսեց նա:

— Իսկ յեթե՝ նա ժամանակավոր ե, թող կորչի: Մեզ հարկավոր ե մշտական կառավարություն, — ընդմիջեց միրուքավորը:

Սպան արագ դուրս յեկավ զորանոցից:

Մի ժամ անց՝ զինվորները միտինգ սարքեցին... Միտինգում վորոշեցին —

Չսարին չենք արկել:

Սեղծել սեփական շաք:

Գնդի կոմիտեյի նախագահը ռեզոլյուցիան յերեկոյան տարավ Պետրոգրադի խորհուրդը:

— Ահա, — ասաց նա, հանձնելով ռեզոլյուցիայի
թերթը, — սրանով մերոնք խնդրում են, վոր խոր-
հուրդը շտաբ կազմի: Հեղափոխական շտաբ!

— Դուք առաջինը չեք, — ասաց ռեզոլյուցիան վեր-
ցնող զինվորը: — Յես այսօր արդեն 46 այդպիսի ռե-
զոլյուցիաներ եմ ստացել: Հենց հիմա վերջացավ Պետ-
րոգրադի խորհրդի պլենումը, ուր վորոշվեց կազմել
Յեղափոխական շտաբ...

Տաս օր հետո Պետրոգրադի խորհրդին կից կազմվեց
Ռազմա-յեղափոխական կոմիտեն:

Պետրոգրադի բոլոր գնդերը վորոշեցին —

Պետրոգրադի զարնիզոներ ալլելա չի ճանաչում
Ժամանակավոր կառավարությանը: Մեր կա-
ռավարությանը Պետրոգրադի խորհուրդն է: Մենք
կենքարկվեմք միմիայն Պետրոգրադի խորհրդի
հրամաններին, վոր հրահարակում է նրա
Ռազմա-Հեղափոխական կոմիտեն:

ՊԵՏԲ Ե ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎԵՐՑՆԵԼ

Փոքրիկ բնակարանում նստած էին մի քանի մարդ:
Ժողովի քարտուղարը արձանագրեց —

Ընթացիկ մոմենտ: Խոսքը պատկանում է...

Նա ինչ վոր ազգանուն գրեց, բայց հետո խսկույն
խնամքով ջնջեց:

— Այո, ավելի լավ է առանց ազգանվան, — ասաց նրա հարևանը, վոր նայեց արձանագրությանը:

Իսկ զեկուցողը, վորի ազգանունը ջնջել էյին, արագ բարձարցավ աթոռից:

Դա Լենինն էր:

Չորս ամիս շարունակ նա թագնավում եր ժամանակավոր կառավարությունից: 1917 թ. հուլիս ամսին բանվորների անհաջող ապստամբությունից հետո բուլժուազիան վորոնում եր Լենինին, վորպեսզի սպանե նրան: Բայց բանվորները աջակցեցին Լենինին թագնւմելու, և նա Պետրոգրադից հեռացավ:

Լրագրները գրում էյին, վոր Լենինը փախել է ստորջրյա նավակով կամ ողանավով: Իսկ Լենինը այդ ժամանակ ապրում եր խոտհարքում, վրանում, Սեստրոբեցկու մոտ:

Լենինին ուղարկում էյին բոլոր լրագրները, գրում էյին նամակներ: Ուստի և նա լավ տեղյակ եր, թե ինչ է կատարվում Պետրոգրադում և ամբողջ յերկրում:

Արդեն հոկտեմբերին Ռուսաստանում համարյա թե բոլոր բանվորներն ու զինվորները բոյլճեիկների կողմն էյին:

Լենինը վճռեց — ժամանակ է իշխանությունը վերցնելու:

Նա արդեն մի քանի նամակ եր գրել իր կուսակցական ընկերներին.

— Պետք է ցրել ժամանակավոր կառավարությունը:

— Դանդաղելը հանցագործություն է: Ժամանակ է իշխանությունը վերցնել:

Լենինը կարծում էր, վոր Պետրոգրադի բոլշևիկները չափազանց դանդաղ են գործում:

Յեւ Նա ինքը անսպասելիորեն յերևաց Պետրոգրադում:

Բոլշևիկները կուսակցության կենտրոնական կոմիտեն համաքվեց Լենինի գլխավորությամբ:

Ժողովը տեղի ունեցավ գաղտնի:

Ահա թե ինչու քարտուղարը այնպես խնամքով ջնջեց Լենինի ազգանունը արձանագրության մեջ:

26 վոր արձանագրությունը կարող էր ժամանակավոր կառավարության ձեռքն ընկնել, և այն ժամանակ Նա կիմանար, վոր Լենինը Պետրոգրադումն է:

Լենինին ճանաչել չէր կարելի: Նա ածելել էր միբուրբը, գլխին դրել էր պարիկ:

Լենինը, ձեռքերը գրպանները դրած, անցավ սենյակով և սկսեց ճառը:

Նա խոսւմ էր այն մասին, վոր չի կարելի այլևս վոչ մի բոլե սպասել: Բանվորները բոլշևիկները կողմն են, գիւմորները նույնպես: Դրա համար ել պետք է շուտով տապալել կերենսկււն և իշխանությունը վերցնել:

Ընկերներից մի քանիսը համաձայն չեյին Լենինի հետ: Բայց կենտրոնական կոմիտեյի մեծամասնությունը մտածում էր այնպես, ինչպես Լենինը, վիճաբանությունից հետո կենտրոնական կոմիտեն վորոշէ ց —

«Սկսել զինված ասպսամ բոլշուկ»:

Իսկ բուրժուական լրագրները շարունակում եյին գրել։—

— Ո՞ւր եւ Լենինը։

Մենք վաղուց եւ, ինչ նրա մասին վոյինչ չենք յետք։

Լուրեր են պստում, վոր նա արդեն յեկել ե Պետրոգրադ յեւ քաղնվում ե։ Բայց մենք այդ յորերին չենք հավասում։

Մենք նույնիսկ սնույց գիտենք, քե վորտեղ ե Լենինը։ Նա այժմ Ըվեցիայումն ե։ Դա նշանակում ե, վոր ասպսամբոքյունը շուտով կյիմի։ Լենինը այդպիսիներից ե։ Նա միշտ յեղույքից առաջ հեռանում ե՝ անհաջողության դեպքը նկատի ունենալով։

Քաղաքացիներ, զգուշացե՛ք! Բոյլշեւիկները ասպսամբոքյուն են պատրաստում։

Սա գրում եր մի փոքրիկ, բայց նենգամիտ լրագիր։ Հոգւածը տպւած եր առաջին յերեսի վրա, խոշոր տառերով։

Քաղաքում առհասարակ լուրեր եյին պտտում այն մասին, վոր մոտ որերս սկսվելու յե բանվորների և զինվորների ապստամբությունը ժամանակավոր կառավարության դեմ։

— Ի՞նչ են պատրաստում անել բոյլշեւիկները — յերկյուղով հարցնում եյին լրագրները։

— Դե՛ս քե՛զի Լենինին յե՛վ քանսարկեցե՛ք նրան ! Յո՛ր
ցե՛ք քո յո՛ղեմի իկյան կուսակցութեանը ! — դիմում եյին
նրանք կառավարութեանը :

« Դեն » լրագիրը նույնիսկ տպել եր ապստամբու-
թյան քարտեզն ու ստույգ նիշել եր ապստամբու-
թյան որն ու ժամը : Զանազան լրագրներ ապստամ-
բութեան զանազան ժամանակ եյին նախագուշակում :

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 18-ԻՆ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 19-ԻՆ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 20-ԻՆ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 21-ԻՆ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 22-ԻՆ

Այդ որերին բոլոր տների պատերը ծածկված եյին
կոչերով, նախագուշակումներով, պրոկլամացիաներով :

Մի՛ հավասար քոյրեղիկներին յե՛վ նրանց գոր-
ծակալներին :

Այդ նախագուշակումներին ի պատասխան, « Բաբո-
շիյ Պուտ » (« Բանվորական Ուղի ») ըոյլշէկյան թերթը
նողված տպեց —

Այժմ քանկորները սկսեց են զինվել :

Բուրժուազիան գիտե իր անեղիքները : Նա առանց
ավելորդ խոսքի՝ Ձեռնաշին պաշտի մոտ քնդա-
նոքներ ե շարեղ յե՛վ աշնեղ ուղարկել պրապորշիկ-
ներին ու յունկերներին :

Իսկ նրա յակեյները հուզվում են ու անհանգստա-
նում : Նրանք սասիկ հարցախնդում են մեզ ապս-
տամբութեան ժամանակի մասին :

Մեզ գրպարտում են յեվ մասնում, սպառնում են ու պաղատում, հարց ու փորձ են անում, հարցաքննում:

Մեր պատասխանն է՝

Բանվորներն ու գիևվորները իշխանությունը կվերցնեն այն ծամանակ, յերբ նրանք այդ անհրաժեշտ կգտնեն:

ՎԵՐՋԻՆ ԶՈՐԱՏԵՍԸ

Մինիստր Կոնովալովի առանձնասենյակը ներս ընկավ կառավարության գլուխը՝ Կերենսկին: Հագին ֆրենչ երև բարձրավիզ դեղին կոշիկներ:

— Դուք գիտե՞ք այսօր ամսի քանիսն է — խուլոտ ձայնով պոռաց նա:

— Դիտեմ: Քսան... յերկուսը հոկտեմբերի, — պատասխանեց Կոնովալովը, պենսնեն քթին հագցնելով:

— Դե... չե՞ք լսել... — անհամբերությամբ կնճռոտվեց Կերենսկին: — Այսօր բոյլշևիկները ապստամբվում են:

— Այսինքն ի՞նչպես թե ապստամբվում են:

— Դե... չե՞ վոր... այսօր Պետրոգրադի խորհրդի որն է: Գործարաններում ամեն տեղ միտինգներ են կազմակերպվում: Յեվ շատ հավանական է, վոր բոյլշևիկները ապստամբվեն:

Մի քիչ շունչ առնելուց հետո, Կերենսկին սկսեց ինքն իրեն հանգստացնել:

— Ասենք... ապստամբվել նրանք չեն կարող... Ժամանակավոր կառավարությունը բավականին ուժ

ու տոկունութիւնն ունի հայրենիքի դավաճաններին ճնշելու համար, բայց համենայն դեպս պետք է պատրաստ լինել:

— Ի միջի աշխոյ, — ավելացրեց նա, — ձեզ հայտնի է, վոր ժողովրդական տանը բոյլնիկները մեզ համար վերջնական ճակատամարտ են պատրաստում:

Նա նստեց բազկաթոռին, Կոնստանտինի դիմաց, և խուռլույն մոռացաւ այն, ինչի մասին խոսում եր մի րոպե առաջ:

— Ասացեք, Ալեքսանդր Իվանովիչ, — զարձաւ նա Կոնստանտինի, — ի՞նչ են խոսում բարձր շրջաններում իմ մասին և առհասարակ ի՞նչ կարծիք ունեն իմ մասին...

Այդ ուրը ժողովրդական տունը մտնելը գրեթե անհնար եր: Նա ծայրից ծայր լի յեր:

Պետրոգրադի բոլոր ծայրերից հավաքւած զինվորներն ու բանվորները լցրել էին դահլիճները, բուֆետներն ու միջանցքերը:

Մոտ չորս հազար մարդ էին յեկել ժողովրդական տունը:

Բայց աղմուկ չկար: Բոլորը, մտահոգւած, ինչ վոր բանի էլին սպասում:

— Ընկերներ! — հանդիսավորությամբ սկսեց նախագահը, — Պետրոգրադի բանվորական և զինվորական պատգամավորների խորհրդի անունից կխոսի...

Նախագահը չվերջացրեց:

Աղաղակներէց դահլիճում ապակիները զրնգացին.
— Կեցցե՛ Պետրոգրադի խորհուրդը:

Բայց ահա ուղացիան վերջացավ: Տիրեց լռություն,
և հռետորը խոսեց:

Այն, ինչ նա ասում եր, պետրոգրադցիք լսել եյին
շատ անգամ:

Նա խոսում եր այն մասին, վոր Պետրոգրադի բան-
վորներն ու զինվորները հաստատ վորոշել են իշխա-
նությունը տալ Խորհուրդներին:

Նա խոսում եր այն մասին, վոր յերեք որ հետո
կբացվի Խորհուրդների յերկրորդ համագումարը և վոր
սլոլետարները պետք ե այդ որվան պատրաստ լինեն:

Նա խոսում եր այն մասին, վոր միայն խորհրդա-
յին իշխանությունը կարող ե Ռուսաստանը և ամբողջ
աշխարհը իսկական ճանապարհով տանել:

Թվում եր թե ունկնդիրները մոռացել եյին ամեն
ինչի մասին...

Քրքրված շինելով մի զինվոր ամեն մի բոպե հա-
նում եր գլխարկը և կրկին ծածկում, ու չեք ել նկա-
տում թե ինչ ե անում:

Դեղին գլխակապով մի կին հռետորի հետ շարժում
եր շրթերը և չեք ել զգում, վոր յերեսից արցունք-
ներ եյին հոսում: Նա ամբողջ ժամանակ շարժում
եր գլուխը, կարծես համաձայնվելով:

Նկատելի յեր, վոր այդ վոտքի յելած ամբոխը այժմ
ուր ասես կգնար:

Մի մենշեիկ, վոր ներկա յեր այդ ժողովին, հինգ
տարի հետո այսպէս եր գրում այդ մասին,

— Յես կարծում եյի, վոր մարդիկ հիմա ծունկ կշողեն և կերգեն մի չլսված ու սարսափելի յերգ։

Այդ վճռական որը մարդիկ խոսում և լսում եյին վոչ այնպես, ինչպես միշտ։ Դա պրոլետարական ուժերի զորատեսի որն եր։

Ահա և զեկույցը վերջացած ե։ Զեկուցողը բանաձև ե առաջարկում՝ պայքարել խորհրդային իշխանություն հաստատելու համար։

— Ո՛ւ վ ե կողմնակից։

Դահլիճում հանկարծ աղմկեց քամին։ Զորս հազար մարդ միասին բարձրացրին ձեռքերը՝ վորպես յերդման համար։

Քվեարկությունը վերջացած ե։ Բայց վոչ վոք ձեռքը չի իջեցնում։

Հռետորը շարունակում ե խոսքը, իսկ հազարավոր ձեռքերը դեռ բարձրացած են։ Հռետորը շրջահայեց դահլիճը և բացականչեց.

— Յերդվեցեք! Յերդվեցեք մինչև արյան վերջին կաթիլը պայքարել խորհրդային իշխանության համար։

Հռետորը մի վայրկյան կանգ առավ.

— Յեվ թող ձեր այս քվեարկությունը ձեր յերդումը լինի։

Անհամար ամբողջը բարձրացրած ե ձեռքերը։ Նա համաձայն ե։ Նա յերդվում ե։

Այդ որը ամբողջ քաղաքում, բոլոր գործարաններում նույնն եր կատարվում։

Կովից առաջ տրվում եյին վերջին յերդումները։

ԳՆԴԱՊԵՏ ՊՈԼԿՈՎՆԻԿՈՎԸ

Գլխավորը շտաբի առաջ կանգ առավ ավտոմբիլը։
Ավտոմոբիլից դուրս յեկան յերեք մարդ։ Նրանք
արագ բարձրացան աստիճաններով։

— Այստեղ ե գնդապետ Պոլկովնիկովը, — հարցրին
նրանք։

— Այո, շրջանի հրամանատարը այստեղ ե։

Յերեք անձնավորությունները մտան գնդապետ
Պոլկովնիկովի առանձնասենյակը։

— Բարե, քաղաքացի, — ասացին նրանք։ — Մենք
Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյից ենք։

— Ի՞նչ եք կամենում, — հարցրեց գնդապետ Պոլ-
կովնիկովը։

— Մենք կոմիսարներ ենք՝ ձեզ մոտ նշանակ-
ված. ձեր յուրաքանչյուր հրամանը վավերացված
պիտի լինի մեզնից մեկնումեկի ստորագրությամբ։
Առանց դրա՝ հրամանները անվավեր կհամարվեն։

— Վոչ մի կոմիսար ինձ հարկավոր չե, — դժգոհ
ասաց գնդապետ Պոլկովնիկովը, — և յես խնամակա-
լության կարիք չունեմ։

— Ինկատի ունեցեք, վոր առանց մեզ վոչ մի
գործմաս չի կատարի ձեր հրամանը։

Գնդապետ Պոլկովնիկովը ինքնավստահ առարկեց.

— Մենք այդ դեռ կտեսնենք։ Գարնիզոնը իմ ձեռ-
քումն ե, և յես ինչպես ուզեմ, այնպես ել կվարվեմ
նրա հետ։

— Ասել ե՛ր դուք հրաժերվեալ եք յենթարկել Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյին, քաղաքացի Պոլկովնիկով:

— Հրաժարվում եմ, ընկեր կոմսարներ:

Այդ կարճ խոսակցությունից հետո՝ յերեք մարդը լուռ հեռացան:

Գիշերը քաղաքում փակցվեց Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի նոր հրամանը —

Պետրոգրադի գինվորական շրջանի հրամանատարը հրաժարվեց յենթարկել Պետրոգրադի խորհրդի կամֆին:

Այժմ վանից ամբողջ իշխանությունը անցնում է Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի ձեռքը:

Ձինվորները պե՛տք է կատարեն միմիայն նրա հրամանները: Բոլոր այլ կարգադրությունները, ում կողմից ել արված լինեն, հակա-հեղափոխական են ճանաչվում:

Այսպես սկսվեց պատերազմը հակա-հեղափոխական շտաբի և Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի միջև:

ՁԵՐԲԱԿԱԼԵԼ!

Ուշ գիշերը Ձմերային պալատ ելին հավաքվել բոլոր մինիստրները:

— Այսօրվա նիստը պիտի գաղտնի լինի, — ասաց Կերենսկին: — Մենք կճննենք, թե ինչպես պայքարել բոլշևիկներին դեմ:

— Նայեցե՛ք, — բարձրացրեց նա ձեռքը:

Նրա ձեռքում եր մի փոքրիկ, վախ ազդույկ:

— Նայեցե՛ք! Այս գրքուկը այժմ ազատ վաճառ-
վում է բոլոր փողոցներում: Գրքի անունն է՝ «Կա-
րո՞ղ ե՞ն, արդո՞ք, բոյլշէիկները պետական իշխանու-
թյունը իրենց ձեռքում պահել»:

Կերենսկին մի վայրկյան լռեց ու անջատ-անջատ
արտասանեց.

— Սա գրե՛լ է Լենինը:

Դրանից հետո ակվեց նիստը:

Ամենից առաջ՝ մինիստրները վորոշեցին ձերբա-
կալել Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեն:

Հետո վորոշեցին ձերբակալել «հայտնի բոյլշէիկ-
ներին»:

— Լավ կլինե՛ր գտնել և ձերբակալել Լենինին, —
մոռյված խոսեց մինիստր Կիշկինը, — ասում են նա
թագնվում է Պետրոգրադում:

— Այո, մենք կգտնենք և կձերբակալենք նրան, —
ասաց Կերենսկին:

Արևը արդեն բարձրացել էր, իսկ նիստը դեռ շարու-
նակվում էր: Մեկը մյուսի յետևից վորոշումներ եյին
ընդունում: Քարտուղարը գրի առնել չէր հասցնում —

Յունկերներին ռազմի պատճառս կացուցանել:

«Ավրոս» հաճանավին հրամայել ծով դուրս գալ:

Փակել բոյլշէիկյան լրագրները:

Զինվորներին հրամայել զորանոցներից դուրս չգալ:

ձնեղու համար Ֆրոնսից գործեր կանչել:

Բաց անել Նեվայի բոլոր կամուրջները:

— Փառք աստծու, վերջապես մենք սկսեցինք գործել, — բարձր ձայնով ասաց Կիշկինը, իսկ արդեն ցածր ձայնով վրա բերեց, — միայն թե հավաքվա՜նք տարի մեր հրամանները:

Այս բոլորը կատարվում եր հոկտեմբերի 24-ին 1927 թ.

ԱՌԱՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ձմերային պալատում տազնապի զանգ հնչեց:

— Կարելի՞ յե հեռախոսի մոտ կանչել ժամանակավոր կառավարությունից վորևե մեկին:

Այլայլած մի ձայն գոռգոռում եր հեռախոսի մեջ, նորությունները հաղորդելով:

Ահա թե ինչ իմացան մինիստրները:

Առավոտյան ժամը հինգ և կեսին յունկերների առաջին շոկատը պալատից դուրս ե յեկել կառավարության հրամանները կատարելու համար: Ջոկատը գնում ե «Ռաբոչիյ Պուտ» լրագրի տպարանը: Բոլոր դռների մոտ պահակներ կարգելով, շոկատի պետը պահանջեց լրագիրը փակել: Յունկերները կնքեցին լրագրի ութ հազար համար և իրենց պահակը դրին:

— Հիանալի յե! — ասաց հեռախոսի խոզովակը բռնող մինիստրը:

— Ներեցեք, այդ դեռ բոլորը չե, — շարունակեց ձայնը: — Մի քանի բուլե հետո տպարանին մոտեցան Լիտովյան գնդի և 6-րդ պահեստի բատալիոնի զինվորները, յունկերներին ձեռքակալեցին և դրին իրենց

պահակը: Նրանք յեկել են Ռազմա-հեղափոխական
կոմիտեյի հրամանով:

— Այժմ ի՞նչ անենք, — հարցնում եր հեռախոսի
խողովակից խռպոտ ձայնը:

Մինիստրները նայեցին իրար և լռեցին:

Իսկ պալատ ելին հասնում մեկը մյուսից ավելի
տագնապալի լուրեր —

— «Այրորա» հաժանաժը հրաժարվեց կառավարու-
թյան հրամանին յեկարկվել: Նա ծով դուրս եկավ յեվ
կանգնած ե նեվալի վրա, ինչպես անցյալ գիշերը:

— Մասրուները ձերբակալեցին հաժանաժի հրա-
մանաւսարին յեվ այժմ սպասում են Ռազմա-հե-
ղափոխական կոմիտեյի կարգադրության:

— Հեժանիվալորների ամենահուսալի քաւալիոնը
անցավ Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի կողմը:

— Բոյլեվիկներին ճնշելու համար կառավարու-
թյան կողմից ժրոնսից կանւլած զնդերը հրաժար-
վեցին առաջանալուց յեվ մնացին իրենց տեղերում:

— Զրոնսից կանւլած հեժանիվալորների 5-րդ
քաւալիոնը, հասնելով Պերեդուրսկայա կայարանը,
անցավ բոյլեվիկների կողմը:

— Պետերգոժի յունկերները հրաժարվեցին ժամա-
նակալոր կառավարությանը պաշտպանել:

— Իսկ ո՞վ սլիտի պաշտպանի մեզ, — վախեցած հար-
ցրեց մեկը:

— Յուկերներն ու կանանց բատալիոնը, — արագ
պատասխանեց կերենսկին: — Կանանց բատալիոնը
արդեն ալստեղ ե:

— Անհարմար ե կարծես, — ասաց Տերեշչենկոն:

— Ի՞նչ, — խստորեն հարցրեց Կերենսկին:

— Այն, վոր մեզ կանայք են պաշտպանելու:

Կերենսկին ձեացրեց թե չլսեց:

— Յես այժմ մեկնում եմ նախապարլամենտ, — հապճեպ ասաց նա ու դուրս յեկավ:

Ուշ գիշերը, ժամը 12-ին, ժամանակավոր կառավարությունը նորից գաղտնի նիստ ունեցավ:

Վորոշում եյին, թե ինչպես ամենից հաջող կերպով Սմոլնին գրավեն:

Վորոշեցին շտապ գրավել այն:

Իսկ ութ ժամ հետո Կերենսկին ամերիկական ավտոմոբիլով ընդմիջտ փախավ պալատից և Պետրոգրադից: Իր մինիստրներին նա թողեց բախտի բերմունքին:

ՈՎ ՈՒՄ ԿՁԵՐԲԱԿԱԼԻ

Ամենադժբախտ մարդը քննիչ Գուդիլովին էր:

Վաղ առավոտյան ժամանակավոր կառավարության անունից արդարադատության մինիստրը նրան կարևոր գործ հանձնարարեց:

Գուդիլովինը պետք ե իր մոտ կանչեր և քններ Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի անդամներին: Այդպես եր հրամայել նրան ժամանակավոր կառավարության արդարադատության մինիստրը:

Ժամը տասին Գուդիլովինը սկսեց զանգել բոլոր հեռախոսներով: Նա ուզում եր, վոր ամբողջ Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեն ներկայանար իրեն և ցուց-

մունքներ տար իրեն հանցագործության վերաբերյալ:

Գուդիլովիչը հասարակ քննիչ չէր, այլ հատուկ կարևոր գործերի քննիչ, և դրա համար ել կարծում էր, վոր կանչվածները պիտի ներկայանան իրեն առանց հապաղելու:

Սակայն հեռախոսով նրանց կանչել չհաջողվեց: Սմոլնի ինստիտուտը, ուր տեղավորվել էր կոմիտեն, հեռախոսային ցանցից անջատված էր:

Այն ժամանակ Գուդիլովիչը իր ոգնականներին հրամայեց՝ շուտով իմանալ Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի անդամների տների հասցեն և շտապ կերպով նրանց կանչել քննության համար:

Իսկ ինքը վորոշեց առայժմ փողոցները շրջել:

Դռնից դուրս գալով, նա տեսավ տան պատին փակցրած հսկայական հայտարարությունը կարդացող ամբոխ:

Գուդիլովիչը հետաքրքրվեց:

Նա մոտեցավ ու կարդաց հետևյալը —

Պետրոգրադի բնակչության.

Քաղաքացիներ!

Հակա-հեղափոխությունը բարձրացրեց իր հանցավոր գրուխը: Կորեիյովականները հավաքում են իրենց ուժերը, վորպեսզի Խորհուրդների համառուսական խորհուրդը ճնշեն: Միաժամանակ ջարդարարները կարող են փորձ անել Պետրոգրադի փողոցներում խռովություն ու կոտորած առաջ բերելու:

Պետրոգրադի բանվորական յեւ գինվորական պաւս-

գաւալորների խորհուրդը իր վրա յե վերցնում հեղափոխական կարգի պահպանութեանը հակահեղափոխական յեւ ջարդարարական փորձերից:

Պետրոգրադի գարնիզոնը չի բռն չսա վոյ մի բռնութեան յեւ անկարգութեան: Բնակչութեան կոյ ե արմում՝ խուշիգաններին ձերբակալելու յեւ մոսակազինվորական մասում Խորհրդի կոմիսարներին հանձնելու: Մութ սարերի կողմից Պետրոգրադի փողոցներում խռովութեան, կողոպտոս, դանակակոխիվ կաւ հրաձգութեան առաջ բերելու առաջին փորձից — հանցագործները բնաջինջ կարվեն:

Ռազմա-հեղափոխական կոմիտե:

24 հոկտեմբերի 1917 թ.

— Բնաջինջ կարվեն... — Ինքն իրեն շշնջաց քննիչ Գուդիլովիչը և մի թեթեւ ցուրտ վազեց նրա մեջքն ի վեր:

Նա առաջին անգամ մտածեց, վոր Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեն կարող ե և չգալ քննութեան:

Այն մարդկանցից, վորոնք այդպիսի հայտարարութեան են գրել, ամեն ինչ սպասելի յե:

Գուդիլովիչը առաջ անցավ:

Ծովելով դեպի նրբափողոց, նա հանկարծ տեսավ վոր առաջ գնալ անհնար ե:

Ամբողջ փողոցը լի յեր գորշ շինելներ հագած մարդկանցով:

«Միտինգ ե», — մտածեց հատուկ կարևոր գործերի քննիչը և մոտեցավ լսելու:

Փողոցի մեջտեղում դրված էր սեղանը: Սեղանին բարձրացավ հսկայական հասակով շիկադեմ մի զինվոր, վոր ձեռքերը թափահարելով ճշում էր այնտեղից՝

— Ասել ե՛ք բոլորը համաձայն են, ընկերներ: Հրացանները ձեռքներիս կաշաշտպանենք Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեն:

— Ուռուռ! — գոչեցին զինվորները:

Իսկ Գուդիլովիչի կողքին կանգնած մեկը պոռաց թոքերի ամբողջ ուժով.

— Ով կոմիտեյի դեմ է, նրան պետք է փոշի դարձնել տրորելով:

Գուդիլովիչը շտապ հեռացավ:

Սակայն մյուս փողոցում ել միևնույնն էր: Այնտեղ ել զինվորական միտինգ էր, այնտեղ ել զինվորները ինչ վոր աղաղակում էյին Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի մասին:

Վեց անգամ Գուդիլովիչը ուղղվեց զանազան կողմեր և վեց անգամ ել դեմ էր առնում միտինգների:

Նա դուրս յեկավ մի ինչ վոր հրապարակ և գորշ ամբոխի փոխանակ տեսավ սև ամբոխ: Սրանք վոչ թե զինվորներ էյին, այլ մատրոսներ:

— Մահ Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի թշնամիներին — լսեց նա:

Գուդիլովիչը չեր ուզում մեռնել: Դրա համար նա իր քայլերն ուղղեց դեպի Նեվա: Նիկոլայան կամուրջի մոտ կանգնած էր արդուկի նման հսկայական հաժանավը:

«Ավրորա» — կարցաց նա հաժանավի ճակատին:

Մի մարդ նավի վրայից ձայն եր տալիս ափին
կանգնած իր ընկերոջը՝

— Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի հրամանով
մենք մնում ենք:

Կես ժամ հետո Գուգիլովիչը մոտեցավ Պետրոսավո-
լովյան բերդին: Բերդի դարպասներից ամեն բոպե դուրս
են գալիս ձեռքերում հրացաններ բռնած մարդիկ:

— Այս ի՞նչ է, — արդեն անհանգիստ հարցրեց Գու-
գիլովիչը անցորդից:

— Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեն գինում է կար-
միր գվարդիան:

— Պետք է տուն գնալ, — մտածեց ինքն իրեն Գու-
գիլովիչը:

Մոտենալով տանը, նա պատի վրա տեսավ մի նոր
հայտարարություն —

Ձինվորներ! Բանվորներ! Քաղաքացիներ!

Ժողովրդի քչնալ իները գիշերը հարձակման ան-
ցան: Դավադրական հարված է պատրաստվում Պե-
տրոգրադի բանվորական յեվ գինվորական պատգա-
մավորների խորհրդի դեմ: Հակա-հեղափոխական
դավադիրների արշավը ուղղված է Խորհուրդների
համառոտական համագումարի դեմ՝ նրա բացման
նախորջակին, ժողովրդի դեմ: Պետրոգրադի բանվո-
րական յեվ գինվորական պատգամավորների խոր-
հուրդը պաշտպան է կանգնած հեղափոխության:
Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեն ղեկավարում է
դավադիրների գրոհի ընդդիմադրությունը: Ամբողջ

գարնիզոնն ու ամբողջ պրոլետարիատը պատրաստ են ժողովրդի բշխամուն խորհրդակցար հարված տալու:

Զինվորների, բանվորների յեւ գյուղացիների բոլոր նվաճումներին ու հույսերին մեծ վստահ եւ սպառնում, սակայն հեղափոխութեան ուժերը անհամեմատ գերազանցում են բշխամուն ուժերին: Ժողովրդի գործը հաստատ անփերում եւ Դաւադիրները պե՛տ եւ խորհրդակց:

Ռազմա-հեղափոխական կոմիտէ:

24 հոկտեմբերի 1917 թ.

Հատուկ կարեւոր գործերի քննիչին սարսափ պատեց: Նա բարձրացաւ աստիճաններով եւ անցաւ իր առանձնասենյակը:

Ծառայողներից վոչ վոք չկար:

Սեղանի վրա ընկած եր մի թուղթ: Դա ժամանակավոր կառավարութեան կարգադրութեանն եր հատուկ կարեւոր գործերի քննիչին:

Գուղիլովիչը կարդաց՝

. . . հարցաքննութեան յենքարկել Ռազմա-հեղափոխական կոմիտէի բոլոր անդամներին:

Գուղիլովիչը վերցրեց թուղթն ու պատառ-պատառ արավ:

Նա վերջապես հասկացաւ, վոր Ռազմա-հեղափոխական կոմիտէն իրան չի ներկայանա:

Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի անդամները չներկայացան քննիչ Գուդիլովիչին:

Նրանք ժամանակ չունեցին: Նրանք այդ միջոցին խորհրդակցում էին, թե ինչպես վերցնեն Ձմերային պալատն և ձերբակալեն կառավարությունը:

Սմոլնիում չորս մարդ կանգնած էին Պետրոգրադի մեծ քարտեզի առաջ: Ահա Ձմերային պալատը: Նրա հանդեպ, Նեվայի մյուս ափի վրա, — Պետրոպավլովյան բերդը:

— Պետք է ողակով շրջապատել պալատը, — ասաց բարձրահասակ նիհար մարդը: — Զորքերը միանգամից կգնան յերեք կողմից: Իսկ յեթե կառավարությունը անձնատուր չի լինի, մենք «Ալլորայից» և Պետրոպավլովյան բերդից կբաղ բաց կանենք:

— Հարձակումը կսկսեն ամենակայուն մասերը: Ազդանշանը կտա բերդի թնդանոթը:

Շատ չխորհրդակցեցին:

Զորս կոմիսարները սեղմեցին իրար ձեռք և Սմոլնիից դուրս յեկան դեպի ցուրտ ու խավարը:

Սմոլնիի թաց աստիճանների վրա տասնյակ բանվորներ էին կանգնած՝ հրացանները ձեռքերին: Նրանք բոլորը պատրաստ էին հենց առաջին հրամանով շարժվել՝ ուր վոր կամենան: Հոգնածությունից և հուզումից բորբոքված աչքերով նրանք ճանապարհ էին

զգում Սմոլնիից դուրս յեկող Ռազմա-հեղափոխական
կոմիտեյի չորս անդամներին:

Նրանք արագ իջնում են աստիճաններից ու նստում
ավտոմոբիլը: Կարմիր գվարդիականները յետ են քաշ-
վում — ճանապարհ տալիս:

Նրանք զգում են, վոր այդ բոպեյից գործը սկսվեց:

Հեղափոխական մասերը լուռ ու հանդարտ սկսեցին
Ձմերային պալատի հրապարակին մոտենալ:

Հրապարակի վրա վոչ մի լապտեր: Ձմերային պա-
լատի պատուհանների յերկու յէրկար շարքերը սևա-
նում էին խավարում:

Այդ իսկ միջոցին Նիկոլայան կամուրջին սկսեց
մոտենալ հաժանավը: Ամբողջ տախտակամածը ծածկ-
ված էր մարդկանցով:

Կամուրջը այդ միջոցին պաշտպանում էին յուն-
կերները:

— «Ավրորան», — բացականչեց նրանցից մեկը,
տեսնելով մոտեցող հաժանավը:

Այլևս վոչ մի խոսք չասելով, յունկերները դար-
ձան ու գնացին:

Քաղաքը քնած չեր:

Անենուրեք գործարանների դարպասներից դուրս
էին գալիս բանվոր կարմիր գվարդիականների ջո-
կատները: Նրանք բոլորը միաժամանակ ստացել էին
Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի հրամանը —

— Առաջ խաղաչ:

Անհրաժեշտ եր գրավել բոլոր կայարանները, վոր-
պեսզի կառավարութիւնը չկարողանար հակա-հեղա-
փոխական զորքեր կանչել:

Գիշերվա ժամը յերկուսին հեռախոսով հայտնեցին
Սմոլնոն:

— Նիկոլասեյան վակզալը գրավւած ե:

Մի բոպեյից ելի գանգ՝

— Բալտիական վակզալը ևս:

Հելսինգֆորսից ու Կրոնշտադտից անընդհատ գալիս
եյին մատրոսներ՝ ապստամբներին ոգնության:

Նեվայի վրայով մեկը մյուսի յետևից շարժվում են
ալանակիրներ:

Ռազմա-հեղափոխակ. կոմիտեն հարձակման անցավ:

Վերջանում եր գիշերը: Բացվում եր առավոտը:

Ցերեկի լույսով անցորդները տեսան տների պա-
տերի վրայի հայտարարութիւնը՝ —

ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԱՊԱԼՎԱԾ Ե

ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ՅԵՎ ԳՐՈՂԸ

Իսկ տապալւած ժամանակավոր կառավարութիւնը
անընդհատ խորհրդակցում եր Ձմերային պալատի
ներքին սենյակներում: Կապույտ մահուդով ծածկված
սեղանի առաջ նստած եյին 13 մարդ:

Արդեն վողջ քաղաքը Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի ձեռքն եր, բայց մինխատրները դեռ քննում եյին, թե ինչպես կուեն բոյլշևիկների դեմ:

Բոյլշևիկները ավելի ու ավելի եյին մոտենում պալատին: Դեռ յերեկ յերկրագնդի մի վեցերորդը կառավարող Ժամանակավոր կառավարությունը այժմ տիրում եր միայն կարմիր յեռահարկ տանը — պալատին:

Բայց մինխատրները չեյին վհատում: Նրանք խորհրդակցում եյին, վիճում, իրենց համար նորանոր պաշտոններ ու կոչումներ հնարում:

Առաջին հերթին նրանք մինխատր Կիշկինին հանձնեցին մայրաքաղաքի պաշտպանության գլխավոր զեկավարությունը, նրան յենթարկելով բոլոր քաղաքացիական և զինվորական իշխանությունները:

Նոր նշանակման մասին գիտեյին միայն Չմերային պալատում:

Սակայն Կիշկինին այդ չեւ վրդովում: Նա վերցրեց թուղթը և գրեց իր առաջին հրամանը —

Պետրոգրադի զինվորական շրջանի գլխավոր հրամանատար գեղասպետ Պոլկովնիկովը հեռացվում և պաշտոնից: Նրա տեղը նշանակվում և գեներալ Բագրատունին:

25/X — 1917 թ.

Հրամաններ եյին գրում և այլ մինխատրները: Թվում եր թե նրանք վոչինչ չեյին տեսնում ու հասկանում:

Պալատից տաս քայլ հեռավորության վրա հաստատուում էին բոլշեիկների գնդացիները, իսկ մինիստր Կոնովալովը՝ կարծես թե վոչինչ չեր պատահել՝ գրում եր —

Պետրոգրադում հասունանում են անեղ անցքեր...

Հրապարակի վրա յերևացին զրահապատները։ Նրանք հանգիստ, ինչպես զորահանդեսի ժամանակ, յերթեկում էին պալատի առաջ։ Նրանցից մեկը հանկարծ ու անսպասելի շուռ յեկավ և աղմուկով մոտեցավ գլխավոր մուտքին։

Այնտեղ կանգնած էին յուռեկերները՝ հրացանները ձեռքներին։ Նրանք պահպանում էին գլխավոր մուտքը։

Զրահապատի գնդացիության լուսամուտներից ձայն տվին.

— Ապա, սիրելիք, հրացանները դրեք զրահապատի վրա, յեթե վոչ, ձեզ բոլորիդ վորպես սագերի կգնդահանարենք։

Յուռեկերները լուսայն լցած դրին հրացանները, և զրահապատը հանգիստ հեռացավ։

Յերեկոյան դեմ յերկու հեծանիվավորներ բերին ժամանակավոր կառավարությանն ուղղած Ռազմահեղափոխական կոմիտեյի կոմիսար Անտոնով-Ուսեյենկոյի նամակը։

Դա ուլտիմատում եր, վերջնապահանջ—

Յեքե կառավարությանը անձնասուր, ի շինի, պաշտի վրա Պետրոպոլյան բերդից յեւ «Այրորա»-ից կրակ քաց կարվի։

Խորհելու համար տրվում է 20 րոպե։

Մտացված ուլտիմատումի մասին լուր տարածվեց ամբողջ Ջմերային պալատում: Անքնությունից և լարված սպասումից տանջված յունկերները խոնավել ելին այն դահլիճի դրան առաջ, ուր խորհրդակցում ելին մինիստրները:

Դուրս յեկավ մինիստր Կիշկինը:

— Ժամանակավոր կառավարությունը, — ասաց նա, — վորոշեց բոյլշևիկներին վոչ մի պատասխան չտալ: Բոյլշևիկների կողմն են միայն զինվորների մի շնչին խմբակ:

— Ապա ինչո՞ւ, պարոն մինիստր, պալատում այդքան քիչ զորք կա, — հարց տվեց յունկերներից մեկը: Կիշկինը ուսերը վեր քաշեց.

— Պալատում տեղ քիչ կա: Յեւլ հնարկավոր չե տեղավորել ժամանակավոր կառավարության բոլոր պաշտպաններին:

Յունկերները դժգոհ ցրվեցին:

Իսկ նոր գլխավոր հրամանատար գեներալ Բազրատունին մոտեցավ Կիշկինին և ասաց.

— Յես հրաժարվում եմ գլխավոր հրամանատարի պարտականությունները կատարելուց:

Կիշկինը սեղանի մոտ վազեց և արագորեն հրաման գրեց այն մասին, վոր Բազրատունին հեռացվում ե գլխավոր հրամանատարի պոստից, «իբրև անարժան»:

Պաշտոնագուրկ գլխավոր հրամանատարին հրամայեցին հեռանալ պալատից:

Մի ժամ հետո Որանիենբաումի դպրոցի յունկերները պատվիրակություն ուղարկեցին բոյլշևիկների մոտ.

— Մենք կամենում ենք անձնատուր լինել, — հայտարարեցին նրանք:

Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի անդամ Չուզնովսկին պալատ ուղևորվեց յուսկերներին հետ բանակցելու համար: Մինիստրները կարգադրություն արին նրան բանտարկելու: Սակայն Որանիենբաումին կողմնակից յուսկերները սպառնացին.

— Արձակեցեք և նրան և մեզ, թե չե՛կկոպենք!

Յեւ ժամանակավոր կառավարությունը համաձայնվեց:

Չուզնովսկին ազատված եր, իսկ յուսկերները մեկմեկ հեռացան պալատից:

Յերեկոյան ժամը 9-ին վորոտաց վաղուց սպասելի թնդանոթի պայթյունը Պետրոպավլովյան բերդից: Դա — պալատի վրա գրոհ տալու ազդանշանն եր:

«Աւրորա» հաժանավը պատասխանեց դատարկ պայթյունով: Հրապարակի վրա ճռճոացին գնդացիները: Յունկերները փայտակույտերի յետևից պատասխանեցին հրացանային և գնդացիլային կրակով:

Իսկ մինիստրները խորհրդակցում եյին: Գնդացիլներին տրաքոցների տակ նրանք բնակչությանը դիմում եյին գրում:

Ձմեռային պալատի վրա առաջին հարձակումը յես ե մղված:

Հրացանաձգությունը տեց մի քանի ժամ: Կրակում եյին արգեն վոչ թե հրացաններից ու գնդացիլներից, այլ թնդանոթներից:

Իսկ մինիստրները դեռ նստած եյին սեղանի շուրջը
և մեկը մյուսի յետևից զիմուռներ եյին գրում. —

Կառավարութիւնը ամբողջ կազմով իր պոստի վրա յե:
Դրութիւնը բարեկապս ե:

Դրութիւնը իրոք բարենպաստ եր, բայց միայն
վոչ ժամանակավոր կառավարութեան համար:

Տարաբախտ յունկերները դեռ զիմադրում եյին
փայտակոյտերի յետևից և անկանոն կրակում եյին
պալատի պատուհաններից ու դռներից: Բայց վոչ վոք
չգիտեր թե ինչ անել և ում լսել:

Պալատին ոգնութեան վոչ վոք չեր գալիս: Իսկ պալա-
տից մեկը մյուսի յետևից հեռանում եյին ժամանակա-
վոր կառավարութեանը պաշտպանող զորամասերը:

Առաջինը հեռացան միխայլովեան արտիլլերիական
դպրոցի յունկերները՝ իրենց հետ տանելով չորս հրա-
նոթ: Նրանցից հետո տուն գնաց Հյուսիսային ֆրոնտի
պրապորշչիկների դպրոցը: Սրանցից հետո ժամանա-
կավոր կառավարութեան հրաժեշտ տվին և կողակները:

Յերեկոյան ժամը 11-ին կարմիր գվարդիականները
սկսեցին պալատ մտնել: Սկզբում նրանք ներս եյին
ընկնում մեկ-մեկ, յերկու-յերկու: Նրանց իսկույն
շրջապատում եյին յունկերները, խլում նրանց հրա-
ցանները ու տանում յետին սենյակները, իբրև ռազ-
մագերիներ:

Սակայն մի ժամ ու կեսից հետո գերիները այն-
քան շատ եյին, վոր սկսեցին յունկերներին զինա-
թափ անել:

Պալատում սկսվեց խառնաշփոթութունը: Պալատը վերցնում էյին վոչ միայն հրապարակի կողմից, այլ և ներսից, մի սենյակը մյուսի յետևից:

Ժամը 2-ից անց 10 ըոպե՝ Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյի զորքերը մտան Ձմեռային պալատը:

Դրըդացող պայթյունները ցնցում էյին պատերն ու առաստաղը: Կամարավոր միջանցքներն ու սենյակները պատած էյին կապույտ վառոդածխով: Յունկերներից վոմանք գցում էյին հրացաններն ու անձնատուր լինում, մյուսները նահանջում էյին պալատի խորքը:

Միայն ժամանակավոր կառավարության սենյակում ամեն ինչ առաջվա պես էր: Մինիստրները շտապ վերջացնում էյին հրամաններն ու դիմումները:

Կոնովալովը հենց նոր էր սկսել հորինել նոր դիմում. —

Ժամանակավոր կառավարությունը
դիմում է քնակչության բոլոր դասակարգերին, խնդրելով ոգևել ժամանակավոր կառավա...

Նա դեռ չեր գրել «ռոքյանի», յերբ ադմուկով բացվեցին դռներն, ու մինիստրները յունկերների թիկունքի յետևը տեսան մատրոսների կլոր գդակներն և կարմիր գլարդիականների գլխարկները:

Ձմեռային պալատը վերցված էր:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽՈՐՅԱԿԻՆ

Դրանից մի քանի ժամ առաջ Պետրոգրադի խորհրդի նիստում բանվորներն ու ղինվորները լսեցին.

— Այստեղ ներկա յե Լենինը:

Աղաղակների ու ծափահարությունների տարափի տակ ամբիոն բարձրացավ Լենինը:

Ահա թե ինչ ասաց Լենինը.

«Ընկերներ: Բանվորական և գյուղացիական հեղափոխությունը, վորի մասին միշտ խոսում եյին բոլշևիկները, կատարվեց:

«Ինչ նշանակություն ունի այդ հեղափոխությունը:

«Նախ՝ մենք կունենանք վոչ թե բուրժուական, այլ խորհրդային կառավարություն: Մենք կունենանք իշխանություն, վոր կստեղծեն իրենք աշխատավորները: Հին պետական ապարատը ջարդ ու փշուր կարվի: Այժմ յերկիրը կկառավարեն խորհուրդները:

«Այս հեղափոխությունը մեզ կտանի դեպի սոցիալիզմի հաղթությունը:

«Այժմ ամենից առաջ մեզ հարկավոր ե վերջ տալ պատերազմին: Բայց վորպեսզի վերջ տալ պատերազմին ամբողջ աշխարհում, պետք ե վոչնչացնել կապիտալիստներին: Մեզ, այդ գործը կատարելիս կոգնեն ամբողջ աշխարհի բանվորները:

«Մենք կառաջարկենք բոլոր պատերազմող յերկրների բանվորներին իրավացի հաշտություն: Մենք կհրատարակենք բոլոր գաղտնի պայմանագրերը:

«Գյուղացիության մեծամասնութիւնը Ռուսաստանում պարզապէս ասաց — բավական է՝ ինչ խաղ արինք կապիտալիստների հետ, մենք կերթանք բանվորների հետ: Գյուղացիք այժմ ավելի կհասկանան բանվորներին, քանի վոր մենք կխլենք հողը կալվածատերերից և կտանք գյուղացիներին:

«Գլխավոր փրկութիւնը այժմ — բանվորների և գյուղացիների դաշն է: Իսկ միացյալ գործել — բանվորներն ու գյուղացիք արդեն սկսել են: Այդ մասին ասում է հենց նոր կատարված հեղափոխութիւնը:

«Մենք կհաղթենք և կառաջնորդենք պրոլետարիատին դեպի համաշխարհային հեղափոխութիւն:

«Կեցցէ համաշխարհային սոցիալիստական հեղափոխութիւնը»:

«ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԵՐ ԶԵՌՔՈՒՄՆ Ե»

Արդեն տասնյերկու ժամ կռվում եյին բանվորները, գյուղացիք և մատրոսները:

Նրանք պատրաստվում եյին խլել իշխանութիւնը բուրժուազիայի ձեռքից և հանձնել բացվող խորհուրդների յերկրորդ համագումարին:

Համագումարը բացվեց հոկտեմբերի 25-ին, յերեկոյան 10 ժամ 48 րոպեյին:

Նախագահական սեղանի մոտ տեղից բարձրացավ մռայլ ու ճաղատ մի մարդ՝ զինվորական բժշկի համազգեստ հագած, և ասաց վոչ բարձր ու վհատ՝

— Յեկ այսպէս, համագումարը հավաքվեց:

Նա տխրությամբ ասաց այս խոսքերը:

Դա մենշևիկ Դանն եր:

Նա պիտի բանար համագումարը՝ նախկին վերընտրված խորհուրդների գործադիր կոմիտեյի անդամի պարտականությամբ:

Յեւ բոլորին և իրեն պարզ եր, վոր այդ մենշևիկներից ու եսերներից բաղկացած կենտրոնական գործադիր կոմիտեն ասպրում ե իր վերջին րոպեները: Բայց ի՞նչ կարող եր անել: Մենշևիկ Դանը պարտավոր եր բոլշևիկներից կազմված համագումարին ասել ներածական խոսք:

Նույն գերեզմանային ձայնով նա շարունակեց.

— Այժմ ժամանակ չե քաղաքական ճառերի: Իմ ընկերները Չմերային պալատում հրաձգության մեջ են...

— Յեւ նրանց պաշտպանում են կանայք, — կամաց ավելացրեց մի ուրիշը:

Մի թեթև ծիծաղ անցավ շարքերում:

Պատգամավորները պարզապես պատկերացրին, թե ինչպես այնտեղ, Չմերային պալատում, նստած վոսկեզոծ բազմոցների վրա, սպասում են իրենց վիճակին ճաղատ մարդու ընկերները: Յեւ նրանց պաշտպանում են յունկերներն ու գինվորական համագգեստ հագած կանայք:

— Բանվորական և գինվորական պատգամավորների խորհուրդների յերկրորդ համագումարը հայտարարում եմ բացված — շնչաց տխուր մարդը:

Նրա կողքին նստած նրա ընկերները մռայլ ու լուռ եյին:

Ներածական խոսքից հետո ընտրվեց համարյա թե ամբողջովին բոյլշևիկներէից բաղկացած նոր նախագահութիւն: Նախագահական սեղանի մոտ յերևացին առույգ, ուրախ մարդիկ:

Շուտով մենշևիկներն ու եսերները թողին վոչ միայն նախագահութեան բաղկաթողները, այլ և բոլորովին հեռացան նիստի դահլիճից:

— Մենք բողոքում ենք ընդդէմ ապստամբութեան, — հայտարարեցին նրանք, և մյուս պատգամավորներէ սուլուցներէ ու ծիծաղի տակ այդ փոքրիկ խմբակը դիմեց դեպի դուռը...

Համագումարը շարունակվեց:

Ամեն մի հինգ ըուպեյից հետո մեկն ու մեկը ամբիոն եր բարձրանում նորութիւններով՝

— Վերցված ե գլխավորը շտաբը:

— Գրոհում են Զմերային պալատը:

— Յունկերները անձնատուր են լինում:

— Ժամանակավոր կառավարութիւնը բանտարկված ե:

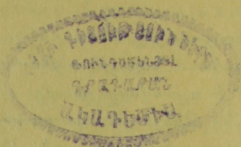
Յեւ այսպես, Պետրոգրադը ապստամբներէ ձեռքումն ե: Բայց կբարձրանա արդոք Պետրոգրադի հետ և ամբողջ Ռուսաստանը: Իսկ գլխավորը՝ ինչ կասեն ֆրոնտում զինվորները: Ինչ՞ կասե բանակը:

Ուղիղ 5 Ժամ 17 ըուպեյին ամբիոն բարձրացավ մի դունատ մարդ:

Նա տարուբերվում եր հոգնածութիւնից: Դա պրապորշչիկ Կոիլենկոն եր:

Կռիլենկոն թափահարեց ինչ վոր թուղթ և խռպոտ
ձայնով աղաղակեց.

— Ընկերներ, հեռագիր ե ստացված Հյուսիսային
Ֆրոնտից: Տասնյերկուերորդ բանակը իր վողջույնն
ե ուղարկում խորհուրդների համագումարին: Հյու-
սիսային Ֆրոնտում ամբողջ իշխանությունը անցել
ե Ֆրոնտի Ռազմա-հեղափոխական կոմիտեյին: Բա-
նակը մեզ հետ ե:

ՊԱՀԱՆՁԵՑԵՔ ՄԵՐ ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ

ՎՈՐ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ Ե ԶՐԻ

20 407.

12698

Арм.

12-3168

8

Н. Олеников

Боевые дни

На армянском языке

BA

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ С С С Р
Москва, центр. Навальная, 18.

ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0043166

(back)

A I
7263